

هفتمین گزارش وزارت خارجه در اجرای برجام

وزارت خارجه هفتمین گزارش سه ماهه خود در اجرای برجام را در سه بخش به کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی تقدیم کرد.

وزارت خارجه هفتمین گزارش سه ماهه خود در اجرای برجام را در سه بخش به کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی تقدیم کرد.

به گزارش ایسنا، هفتمین گزارش سه ماهه وزارت خارجه در خصوص اجرای برجام در سه بخش شامل موانع و چالش‌ها؛ در اجرای برجام، آخرین تحولات در حوزه رفع تحریم‌ها؛ و آخرین تحولات در حوزه فعالیت‌های هسته‌ای است.

متن کامل این گزارش به شرح زیر است:

بسم الله الرحمن الرحيم

هفتمین گزارش سه‌ماهه وزارت امور خارجه به کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی در خصوص اجرای برجام (۲۶ تیر الی ۲۶ مهر ۱۳۹۶)

گزارش حاضر هفتمین گزارش وزارت امور خارجه است که در اجرای تبصره یک قانون اقدام متناسب و متقابل دولت جمهوری اسلامی ایران در اجرای برجام؛ مصوب ۲۱/۰۷/۱۳۹۴ مجلس شورای اسلامی تهیه شده و به کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی تقدیم می‌گردد. این گزارش در سه بخش الف) موانع و چالش‌ها؛ ب) آخرین تحولات در حوزه رفع تحریم‌ها؛ و ج) آخرین تحولات در حوزه فعالیت‌های هسته‌ای، به تحولات مرتبط با اجرای برجام در دوره سه ماهه ۲۶ تیر لغایت ۲۶ مهر ۱۳۹۶ می‌پردازد.

مهم‌ترین تحول در رابطه با برجام طی سه ماه اخیر و در سطح کلان، خودداری رئیس جمهور آمریکا از تأیید پایبندی جمهوری اسلامی ایران به مفاد برجام می‌باشد که در تاریخ ۲۱ مهر ۱۳۹۶، علیرغم گزارش‌های مکرر آژانس بین‌المللی انرژی اتمی مبنی بر اجرای کامل تعهدات برجامی از سوی ایران، صورت گرفت. تأیید یا عدم تأیید پایبندی ایران به برجام از سوی رئیس جمهور آمریکا یک موضوع داخلی آمریکا است اما می‌تواند بر ادامه اجرای تعهدات آن کشور طبق برجام و اثربخشی نظام رفع تحریم‌ها؛ تأثیر تعیین کننده داشته باشد. آقای ترامپ که از پیش از انتخاب به ریاست جمهوری مخالفت شدید خود با برجام را آشکار کرده بود، طی ۹ ماه گذشته به دلیل مبانی و ساختارهای برجام، رویکرد حکیمانه جمهوری اسلامی ایران، و عدم همراهی بین‌المللی با وی، قادر به فسخ یکجانبه این تفاهم نشد و نهایتاً تصمیم گرفت با استفاده از یک سازوکار داخلی و عدم تأیید پایبندی ایران به برجام، تصمیم‌گیری در مورد خروج از برجام و بازگشت تحریم‌ها؛ اما احتمال بازگرداندن تحریم‌ها؛ مورد نحوه رفتار کنگره احتمالاتی وجود دارد که هیچ کدام قطعیت ندارد، اما احتمال بازگرداندن تحریم‌ها؛ هسته‌ای توسط کنگره که به معنای نقض فاحش برجام از سوی این کشور خواهد بود، یکی از احتمالات است.

آثار و تبعات این اقدام هیات حاکمه آمریکا بر استمرار ایفای تعهدات آن کشور در حوزه رفع تحریم‌ها؛ با دقت از سوی وزارت امور خارجه رصد می‌شود. چنانچه اقدام رئیس جمهور آمریکا در خودداری از تأیید پایبندی ایران به برجام منجر به نقض عملی تعهدات این کشور در قبال جمهوری اسلامی ایران شود، یا کنگره اقدام به بازگرداندن تحریم‌ها؛ هسته‌ای نماید، مراتب بلافاصله به هیات عالی نظارت بر برجام و مجلس محترم شورای اسلامی جهت تصمیم مقتضی گزارش خواهد شد. در عین حال تردیدی نیست که صرف خودداری رئیس جمهور آمریکا از تأیید پایبندی ایران به برجام به رغم گزارش‌های مکرر آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، و سخنان ضد برجامی رئیس جمهور آمریکا، به منزله بی‌اعتنایی مستکبران آمریکای نسبت به دیدگاه مرجع صالح بین‌المللی و صریح از بندهای ۲۶، ۲۸ و ۲۹ برجام و مغایر با اصل حسن‌نیت در ایفای تعهدات می‌باشد.

بخش نخست: موانع و چالش‌ها در اجرای برجام

همانگونه که در گزارش‌ها و چالش‌ها؛های پیشین مورد تاکید قرار گرفت، از زمان اجرایی شدن برجام در تاریخ ۲۶ دی و ماه ۱۳۹۴، علیرغم گشایش‌ها؛های عمده و چالش‌ها؛های صورت گرفته است، کوتاهی‌ها؛ها و بدعهدی‌ها؛های دولت آمریکا، تحریم‌ها؛های باقیمانده غیرهسته‌ها؛های، به همراه دسته‌ها؛های از موانع و مشکلات فنی در حوزه مراودات مالی و بانکی، موجب شده است تا سرعت تحقق گشایش‌ها؛های ناشی از برجام با وضعیت مطلوب فاصله داشته باشد.

وزارت امور خارجه بنا بر وظایف محوله و ذاتی خود، تمامی تحولات مرتبط با اجرای برجام را رصد و هرگونه تاخیر، تعلل، بدعهدی و به ویژه نقض تعهدات برجامی از سوی آمریکا را ابتدا در قالب نامه رسمی از سوی وزیر امور خارجه به خانم موگرینی نماینده عالی اتحادیه اروپا در سیاست خارجی و هماهنگ کننده برجام ثبت و ضبط نموده و سپس در کمیسیون مشترک برجام که هر سه ماه بین ایران و کشورهای ۵+۱ تشکیل می‌شود، مطرح و پیگیری کرده است. برخی از این موارد توسط طرف آمریکایی اصلاح شده، و نسبت به سایر موارد حسب نظر هیات نظارت بر اجرای برجام واکنش متناسب اتخاذ گردیده است. لازم به توضیح است که در برجام دو گونه نقض عهد وجود دارد: عدم اجرای تعهدات (non-performance)، و عدم اجرای فاحش تعهدات (significant non-performance).

تاکنون در گزارش‌ها؛های سه‌ماهه، به تفصیل موانع و چالش‌ها؛های پیش روی اجرای برجام تشریح شده اند. در گزارش حاضر، به چالش‌ها؛هایی که همچنان روند اجرای برجام را متاثر می‌سازند، پرداخته خواهد شد.

۱- موارد نقض، بدعهدی، تاخیر، تعلل و تخطی آمریکا از برجام

در طول یک سال و نه ماه که از اجرایی شدن برجام می‌گذرد، مجموعه ای از نقض، بدعهدی، تاخیر، تعلل و تخطی از اجرای برجام توسط دولت آمریکا صورت گرفته است که از سوی جمهوری اسلامی ایران در قالب ۱۰ نامه از سوی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران به خانم موگرینی به عنوان هماهنگ کننده کمیسیون مشترک برجام، ثبت و ضبط شده است. این موارد هر بار در گزارش‌ها؛های سه ماهه وزارت امور خارجه به کمیسیون محترم امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس نیز درج شده است. در این گزارش مجموعه ای از مهم ترین آنها یک بار دیگر به اطلاع مجلس محترم می‌رسد:

تمدید "قانون تحریم‌ها؛های ایران" موسوم به ایسا از سوی کنگره آمریکا؛

ایجاد محدودیت برای سفر اتباع کشورهای که مشمول "برنامه لغو روادید آمریکا" هستند برای سفر به آمریکا، به دلیل سفر به ایران؛

تلاش آمریکا برای ایجاد فضایی منفی علیه جمهوری اسلامی ایران در شورای امنیت سازمان ملل متحد، برخلاف تعهد جمعی کشورهای ۵+۱ برای تحقق "تغییر بنیادین" در رویکرد و تعامل شورا با جمهوری اسلامی ایران؛

تعلل عمدی دولت آمریکا در رفع موثر تحریم‌ها؛های هسته‌ها؛های، به نحوی که در موارد متعددی این تعهد صریح آمریکا به صورت مقطعی، کند و در برخی مواقع به نحو بازدارنده‌ها؛های پیچیده بوده است؛

تلاش برای جلوگیری از عادی‌سازی تجارت سایر کشورها با ایران و بهره مند شدن جمهوری اسلامی ایران از منافع اقتصادی برجام، از طریق دامن زدن و گسترش شک و تردید نسبت به آینده روابط اقتصادی و همکاری با ایران؛

تاخیر غیرموجه از سوی وزارت خزانه‌داری آمریکا در صدور مجوزهای لازم برای فروش یا اجاره هواپیمای مسافربری به ایران؛

ایجاد مقررات دست‌وپاگیر و موانع روانی در مسیر دسترسی آسان بانک مرکزی ایران به منابع مالی خود؛

پیچیده نمودن و مشروط ساختن مقررات رفع تحریم‌ها؛ها از سوی وزارت خزانه‌داری آمریکا به منظور ایجاد تردید در بانک‌های غیرآمریکایی و اکراه آنها از همکاری با ایران؛

طرح مکرر قوانین مختلف تحریمی علیه جمهوری اسلامی ایران در کنگره آمریکا با هدف تخریب فضا و جلوگیری از عادی سازی روابط تجاری سایر کشورها با ایران؛

طراحی و تبلیغ گسترده در مورد سیاست غیرقانونی "بازنگری برجام" از سوی دولت جدید آمریکا و اشارات مکرر (مستقیم و غیرمستقیم) به امکان عدم تمدید اسقاط قوانین تحریمی آمریکا علیه ایران، با هدف ایجاد تردید و نگرانی نامحدود در جامعه اقتصادی جهانی نسبت به آینده روابط اقتصادی با ایران؛

تشدید و افزایش مقررات دست و پاگیر وزارت خزانه‌داری آمریکا جهت شرکت های غیرآمریکایی برای همکاری با ایران در تعارض با بند ۲۹ برجام مبنی بر تعهد این کشور بر عدم تضعیف اجرای موفقیت‌آمیز برجام و خودداری از هر سیاستی است که تاثیر مستقیم و نامطلوب بر عادی‌سازی روابط تجاری و اقتصادی با ایران بگذارد؛

افزایش چشمگیر اظهارات تحریک‌آمیز و خصمانه مقامات ارشد آمریکا علیه برجام، که علاوه بر بی‌اعتنایی به اصول حقوق بین‌الملل، نقض شروط مندرج در برجام - خصوصا بند ۲۸ - محسوب می‌شود که صراحتاً اشعار می‌دارد مقامات ارشد کشورهای طرف برجام همه‌جانبه‌گرایی تلاش خود را، از جمله در اظهارات عمومی خود، برای اجرای موفقیت‌آمیز برجام به کار خواهند بست؛

انتخاب مکرر مواضع منفی مقامات عالی‌رتبه آمریکا علیه برجام از جمله در سخنرانی رئیس جمهور این کشور در مجمع عمومی سازمان ملل متحد (۲۸ شهریور ۱۳۹۶) و نیز سخنرانی مورخ ۲۱ مهر ۱۳۹۶ که به بهانه اعلام راهبرد جدید این کشور در قبال ایران صورت گرفت. این موضع‌گیری‌ها مغایر با تعهدات صریح آمریکا در برجام و یکی از اصول مهم حقوق بین‌الملل - که در برجام نیز صراحتاً تکرار شده - یعنی اجرای با "حسن‌نیت تعهدات" است؛

تمدید اسقاطیه های تحریم‌های ایران توسط دولت جدید آمریکا به شکلی که عامدانه و از حیث شکل، مفاد، زبان و اقدامات همزمان (از جمله افزودن همزمان شماری از اشخاص و نهادهای ایرانی به فهرست تحریمی) کمترین فضای مساعد را برای بهره‌مندی کامل ایران از لغو تحریم‌های مشخص شده در پیوست شماره ۲ برجام فراهم سازد؛

اعلام عمومی اجرای تعهدات برجامی با منفی‌ترین تعبیر و با هدف کاهش یا عدم بهره‌مندی ایران از اثرات مثبت تداوم برجام؛

اقدام غیرمعتاد و تبلیغاتی نماینده آمریکا نزد سازمان ملل متحد در سفر به وین به منظور اعمال نفوذ بر فعالیت حرفه‌ای آژانس؛

طرح اتهامات واهی و تبلیغات گسترده علیه ایران با هدف مقدمه‌چینی برای اعلام عدم پایبندی جمهوری اسلامی ایران به برجام، که در تعارض کامل با هشت گزارش رسمی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی است و می‌تواند علاوه بر تاثیرات مخرب بر اعتبار کلی آژانس به عنوان نهاد صالح برای راستی‌آزمایی پایبندی ایران به برجام، اثرات غیرقابل پیش‌بینی بر حوزه عدم اشاعه داشته باشد؛

مقدمه‌چینی برای شانه خالی کردن از مسئولیت و تعهدات برجامی دولت آمریکا با طرح مکرر اتهام عدم پایبندی ایران، ارجاع موضوع تصمیم‌گیری در مورد تمدید و تداوم اسقاطیه‌های تحریم‌های هسته‌ای به کنگره آمریکا، و ایجاد فضای ابهام در مورد برجام از طریق تحمیل احتمالی و مجدد تحریم‌ها از سوی کنگره.

۲- مصوبه کنگره آمریکا در مورد تحریم علیه روسیه، ایران و کره شمالی

در تاریخ ۳ مرداد ۱۳۹۶، مجلس نمایندگان آمریکا لایحه تحریم روسیه، ایران و کره شمالی را به تصویب رساند. این طرح در ۸ تیر ۱۳۹۶ با برخی تفاوت‌ها در مجلس سنای آمریکا به تصویب رسیده بود. هرچند در مصوبه جدید، تحریم موضوعی جدیدی علیه ایران وضع نشده است، ولیکن قوانین تحریمی پیشین و دستورات اجرایی صادره توسط روسای جمهور قبلی آمریکا، همچنین نظام تحریم افراد در تحریم‌های غیرهسته‌ای موجود علیه ایران (موشکی، تسلیحاتی، حقوق بشر، تروریسم) تجمیع و دامنه شمول آنها به مصداق‌های جدید تسری یافته است. معیارها و آستانه شمول این تحریم‌ها بر اشخاص (حقیقی و حقوقی) به نحوی طراحی شده است که اشخاص بیشتری در معرض ورود به فهرست تحریم‌های آمریکا با آثار فرامرزی، قرار خواهند گرفت.

یکی از بخش‌های مهم قانون جدید تحریمی کنگره آمریکا، تحریم سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به بهانه و اتهام واهی حمایت از تروریسم می‌باشد. البته سپاه پاسداران پیش از این به بهانه‌های مختلف و بر اساس فرمان‌های اجرایی ۱۳۲۸۲، ۱۳۵۵۳ و ۱۳۶۰۶ رئیس‌جمهور آمریکا، همچنین بر اساس قوانین CISADA و TRA و نیز مقررات فدرال CFR ۵۶۱ ۳۱ و CFR ۵۴۴ ۳۱ تحت تحریم‌های غیرقانونی آمریکا قرار گرفته بود ولیکن بر اساس قانون جدید "کلیت" این نهاد مورد تحریم واقع شده و دامنه تحریم‌های آن نیز به نحوی گسترده‌تر شده است. قرار گرفتن نام سپاه پاسداران در فهرست تحریم‌های مرتبط با تروریسم وزارت خزانه‌داری آمریکا بلافاصله پس از سخنرانی مورخ ۲۱ مهر ۱۳۹۶ رئیس‌جمهور آمریکا، در راستای اجرای این بخش از قانون اخیر کنگره آمریکا بود.

جمهوری اسلامی ایران تصویب قانون جدید در کنگره آمریکا را اقدامی خصمانه علیه جمهوری اسلامی ایران و در تعارض آشکار با تعهدات آمریکا طبق برجام (مقدمه و بندهای ۲۶ و ۲۹) و ناقض روح و هدف برجام و تعهد دولت‌های عضو به اجرای آن با حسن‌نیت و در فضای سازنده دانسته و اعتراض رسمی خود در این خصوص را به هماهنگ کننده برجام اعلام نموده است.

مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۲۲ مرداد ۱۳۹۶ در واکنش به تداوم اقدامات خصمانه دولت آمریکا و تصویب قانون جدید کنگره آمریکا در خصوص تحریم ایران، قانون "مقابله با نقض حقوق بشر و اقدامات ماجراجویانه و تروریستی آمریکا در منطقه" را به تصویب رساند. در این قانون وزارت امور خارجه، وزارت دفاع، وزارت اطلاعات، سپاه پاسداران و نیروی قدس سپاه و ارتش جمهوری اسلامی ایران با رعایت سلسله مراتب نیروهای مسلح و هماهنگی شورای عالی امنیت ملی، موظف شده‌اند طرف مدت شش ماه پس از تصویب این قانون نسبت به تهیه و ارائه برنامه راهبرد جامع مقابله با تهدیدات آمریکا اقدام و سالانه نسبت به پیشبرد آن به مجلس شورای اسلامی گزارش دهند. همچنین وزارت امور خارجه موظف شده است طرف مدت سه ماه با همکاری نیروی قدس سپاه پاسداران، وزارت دفاع، وزارت اطلاعات و بانک مرکزی نسبت به شناسایی اشخاص حقیقی و حقوقی آمریکایی که در فعالیت‌های نظامی و اطلاعاتی این کشور مشارکت موثر دارند اقدام و با هماهنگی شورای عالی امنیت ملی نام آنها را در فهرست تحریم ثبت و منتشر نماید. در بخش دیگری از این قانون مقرر شده است به منظور تقویت بنیه دفاعی کشور و افزایش توان بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با تروریسم و، دولت مبالغی را به ستاد کل نیروهای مسلح و سایر سازمان‌های ذربط از جمله وزارت امور خارجه اختصاص دهد.

۳- بازنگری سیاست دولت جدید آمریکا در قبال ایران و برجام

از ابتدای ریاست جمهوری آقای ترامپ، اعلام شده بود که دولت جدید آمریکا در حال بازنگری سیاست آن کشور در قبال جمهوری اسلامی ایران است. این موضع عمدتاً در ادامه تلاش‌های آمریکا برای کاهش بهره‌زنی‌های ایران از ثمرات برجام و زمینه‌سازی برای اقدامات یکجانبه این کشور علیه جمهوری اسلامی ایران بوده است. در تاریخ ۲۱ مهر ۱۳۹۶ رئیس‌جمهور آمریکا، پس از ایراد اتهامات بی پایه و اساس و در سخنانی کاملاً سخیف و بی‌ادبانه، راهبرد جدید آمریکا در خصوص جمهوری اسلامی ایران را اعلام نمود. این راهبرد در موضوع برجام شامل ادعاهای زیر بود:

توافق هسته‌ای یکی از بدترین و یک طرفه‌ترین قراردادهایی است که آمریکا تاکنون امضاء کرده است؛

ایران بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار دریافت کرده است که می‌تواند برای حمایت مالی از تروریسم به کار گرفته شود. ۱/۷ میلیارد دلار هم به صورت نقدی دریافت کرده است؛

برجام به ایران اجازه می‌دهد بخش‌های کلیدی برنامه‌های هسته‌ای خود را توسعه دهد، و از آن مهم‌تر، طرف چند سال محدودیت‌های کلیدی این توافق پایان خواهد یافت و ایران می‌تواند به سرعت به سمت "نقطه گریز هسته‌ای" حرکت کند؛

در برابر تاخیر کوتاه‌مدت و موقت در راه رسیدن ایران به سلاح هسته‌ای، آنچه آمریکا دریافت کرد فقط یک بازرسی ضعیف بود. بدترین قسمت توافق برای آمریکا این بود که ایران همه‌ی پول را در همان ابتدا دریافت کرد که چنین چیزی بی‌سابقه است؛

ایران در چندین مورد توافق را نقض کرده است. مثلاً دو بار از حد مجاز ۱۳۰ تن آب‌سنگین فراتر رفته است. ایران همچنین نتوانسته است انتظارات آمریکا را در مورد نحوه استفاده از سانتریفیوژهای پیشرفته برآورده سازد؛

عده و ای بر این باورند که ایران با کره و شمالی همکاری و معامله می کند؛

در متن برجام ذکر شده است که توافق هسته ای ایران قرار است به صلح و امنیت منطقه و ای و بین المللی کمک کند، حال آنکه در شرایطی که آمریکا به تعهدات خود پایبند است، ایران بر آتش منازعه و آشوب در سراسر خاورمیانه می دم؛

ایران به روح توافق پایبند نبوده و نیست؛

از زمان امضای توافق هسته ای، تهاجمات خطرناک ایران بیشتر شده است. در عین حال، حجم زیادی از تحریم ها برداشته شده و ایران به توسعه برنامه موشکی خود ادامه می دهد. ایران قراردادهای بسیار سودآوری با طرف های دیگر این توافق منعقد ساخته است؛

بر اساس قانون بازنگری توافق هسته ای کنگره، و بر اساس سابقه مستند و مشهودی که ارائه کردم، امروز اعلام می کنم که ما نه می و خواهیم و نه می و توانیم این توافق را تأیید کنیم و از ادامه ی این مسیر خودداری می کنیم؛"

دستور به دولت برای رفع نواقص جدی توافق در همکاری با کنگره،" از جمله

بندهای مربوط به زمان پایان محدودیت ها (sunset clauses) که طی چند سال همه محدودیت های کلیدی بر برنامه هسته ای ایران را خاتمه می دهد؛

سکوت در برابر برنامه موشکی ایران؛

در صورتی که نتوانیم با کنگره و متحدین به راه حلی برای این مشکلات برسیم، به توافق خاتمه داده خواهد شد. برجام مستمرا تحت بازنگری است و من به عنوان رئیس جمهور می و توانم در هر زمانی به آن پایان دهم."

قبل و بعد از اظهارات رئیس جمهور آمریکا و در پاسخ به سخنان بی اساس وی، دو بیانیه از سوی جمهوری اسلامی صادر و در شورای امنیت ملل متحد رسماً ثبت و سند گردید (ضمیمه می باشد). همچنین جناب آقای دکتر روحانی رئیس جمهور کشورمان بلافاصله پس از سخنان آقای ترامپ در یک صحبت تلویزیونی زنده حاضر شده و طی سخنانی نکات زیر را در مورد برجام اظهار داشتند:

برجام یک توافق چندجانبه است و در سازمان ملل متحد و طبق قطعنامه تأیید شده است، این یک سند دوجانبه بین ایران و آمریکا نیست؛

کسی ادعا می و کند می و خواهد در برابر سلاح هسته ای ایستادگی کند که تنها کشوری است در تاریخ جهان که دو بار از سلاح هسته ای علیه یک ملت استفاده کرده است؛

برجام مستحکم تر از آن چیزی است که این آقا در دوران رقابت انتخاباتی فکر می و کرد. ماه ها از حکومت جدید آمریکا گذشته و مداوم علیه برجام شعار می و دهد و تازه که می و خواست در باره برجام تصمیمی بگیرد، می و گوید من می و خواهیم با همکاری کنگره به برجام تبصره بزنم. نمی و داند که به برجام نه ماده ای اضافه می و شود، نه تبصره ای و نه بندی؛

مردم بزرگ ایران دیدند که برای اولین بار، آمریکا در برابر یک تعهد چندجانبه بین المللی موضع گرفت و بلافاصله کشورهای بزرگ دنیا و اتحادیه اروپا، در برابر آمریکا موضع گرفتند. آمریکا امروز، تنها از همیشه در برابر برجام و توطئه هایش علیه ملت ایران است؛

ما تا زمانی که حقوق ما تأمین می و شود، تا زمانی که منافع ما اقتضاء می و کند و تا زمانی که ما از منافع برجام برخوردار هستیم، در چارچوب منافع و مصالح ملی به برجام احترام می و گذاریم؛

ما با آژانس بین المللی انرژی اتمی همکاری کردیم و در چارچوب معاهدات بین المللی و برجام با آژانس همکاری خواهیم کرد، اما اگر روزی منافع ما تأمین نشود و طرف های ما بخواهند تعهدات خودشان را زیر پا بگذارند، بدانند ایران لحظه ای درنگ نخواهد کرد و به آنها پاسخ خواهد داد؛

آنچه امروز و امشب از مقامات آمریکا شنیده شد، جز تکرار حرف‌ها و نادرست، اتهامات واهی و فحاشی که در طول سال‌ها گذشته و در طول ۴۰ سال گذشته تکرار می‌شدند، چیز جدیدی نبود؛

هدف آمریکا این است که دنیا را نسبت به ایران و برجام متزلزل کند و در نهایت می‌خواهد جلوی سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی و رونق اقتصادی را بگیرد. علیرغم حرف‌ها و ترامپ و علیرغم اهداف شوم سیاستمداران آمریکایی، ملت ما برای رشد و رونق اقتصادی، بیش از پیش تلاش خواهد کرد و فرمان رهبری را برای اقتصاد مقاومتی اجرایی و عملیاتی خواهد کرد.

همچنین خانم فدریکا موگرینی مسئول سیاست خارجی و امنیتی اتحادیه اروپا نیز بلافاصله در رسانه‌ها حاضر شده و صریح و آشکار به سخنان آقای ترامپ واکنش نشان داد. اهم نکات مطروحه توسط ایشان عبارت است از:

توافق هسته‌ای محدود به برنامه هسته‌ای ایران است؛

برجام نه یک توافق داخلی بلکه یک قطعنامه شورای امنیت است. برجام توافق داخلی آمریکا یا یک توافق دو طرفه نیست و یک کشور نمی‌تواند یک طرفه برجام را رد کند؛

آژانس هشت بار پایبندی ایران به برجام را تایید کرده است؛

توافق هسته‌ای همچنان نتیجه بخش است و هیچ رییس‌جمهوری آمریکا نمی‌تواند برجام را لغو کند؛

اتحادیه اروپا و جامعه جهانی متعهدند تا توافق هسته‌ای را حفظ کنند.

۴- تلاش آمریکا برای اعمال فشار به مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی

در تلاش برای اعمال فشار بر آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و تحت تاثیر قرار دادن گزارش‌ها و فعالیت‌های این آژانس در حوزه راستی‌آزمایی اجرای تعهدات هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران وفق برجام، خانم نیکی هیلی نماینده آمریکا در سازمان ملل متحد با انجام سفری رسمی و پرحاشیه، تلاش نمود تا مقدمات مورد نیاز دولت آمریکا برای زیر سؤال بردن پایبندی جمهوری اسلامی ایران به تعهدات برجامی خود را فراهم نماید.

قبل از انجام این سفر، وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در اعتراض به این اقدام غیرمتعارف و تبلیغاتی نماینده آمریکا، در تاریخ ۲۸ مرداد ۱۳۹۶ نامه‌ای مشترکی را خطاب به خانم موگرینی و آقای آمانو ارسال نمود. همچنین معاون محترم رئیس‌جمهور و رئیس سازمان انرژی اتمی نامه جداگانه‌ای خطاب به آقای آمانو ارسال کرد. در این نامه‌ها با اشاره به اینکه اهداف اعلام شده برای سفر مزبور نگرانی‌های جدی نسبت به نقض بیشتر متن و روح برجام و قطعنامه ۲۲۳۱ از سوی دولت آمریکا ایجاد می‌کند، خاطر نشان شده است اقدام اخیر می‌تواند ضربه‌ای به اعتبار آژانس بین‌المللی انرژی اتمی که نقشی حیاتی در رژیم عدم اشاعه به طور عام و در برجام بطور خاص دارد، وارد نماید. در این نامه‌ها تاکید شده است که این اقدام در مغایرت آشکار با روح و متن برجام، خصوصا بندهای ۲۶، ۲۸ و ۲۹ آن بوده و با مفاد برجام و قطعنامه ۲۲۳۱ در خصوص نقش آژانس و ضرورت صیانت از استقلال آن و حفاظت از اطلاعات حساسی که در اختیار آژانس قرار می‌گیرد، در مغایرت می‌باشد. در این نامه‌ها همچنین بر وظیفه حساس آژانس در پرهیز از اخلاف در توسعه اقتصادی و فناوری ایران و احترام به مقررات امنیتی لازم‌الاجرا و حقوق اشخاص، و نیز احتیاط لازم برای حفاظت از اسرار صنعتی، فناوری و تجاری و سایر اطلاعات محرمانه‌ای که در اختیار این آژانس قرار می‌گیرد، اصرار شده است.

بخش دوم: آخرین تحولات در حوزه رفع تحریم‌ها

پس از اجرایی شدن برجام، تحریم‌های مرتبط با موضوع هسته‌ای علیه ایران رفع و گشایش‌ها قابل ملاحظه‌ای در مسیر بازگشت به شرایط عادی آغاز شده و این روند همچنان و به صورت مستمر ادامه داشته و دارد. در گزارش‌های سه‌ماهه قبلی، خصوصا چهار گزارش نخست، گشایش‌ها و دستاوردهای عمده در حوزه‌های مختلف با استناد به آمار و اطلاعات دریافتی از دستگاه‌های مختلف اجرایی و اقتصادی، به تفصیل تشریح گردید. انعکاس آمار و اطلاعات واصله از دستگاه‌ها در گزارش‌های

سه‌ماهه وزارت امور خارجه، عمدتاً به منظور تبیین ملموس‌تر گشایش‌ها و مقایسه شرایط قبل و پس از اجرای برجام، و با هدف فراهم نمودن امکان ارزیابی عینی و دقیق‌تر روند اجرا صورت می‌گیرد، اما جایگزین گزارش دستگاه‌ها نیست.

در گزارش حاضر، همانند گزارش پیشین، صرفاً تشریح تحولات سه‌ماهه اخیر در حوزه رفع تحریم‌ها مورد توجه قرار خواهد گرفت. بدیهی است دستگاه‌های اجرایی و اقتصادی در خصوص عملکرد خود و ارسال آمار و اطلاعات مورد نیاز نمایندگان محترم راساً اقدام خواهند نمود.

عمده‌ترین تحولات سه‌ماهه اخیر در حوزه رفع تحریم‌ها، به شرح زیر می‌باشد:

حوزه نفت، گاز و پتروشیمی

براساس گزارش وزارت نفت طی سه ماه گذشته،

صادرات نفت خام و میعانات گازی روند طبیعی خود را سیر نموده که این امر بیانگر ایجاد ثبات در حوزه صادرات نفت کشور است.

انتقال وجوه حاصل از فروش نفت همچنان از طریق حساب‌های افتتاح شده نزد بانک‌های مرکزی و نیز حساب‌های موجود نزد تعدادی از بانک‌های تجاری خریداران نفت در اروپا و آسیا استمرار داشته و مشکل عمده ای که ناشی از تحریم‌های رفع شده در برجام باشد گزارش نشده است.

مذاکرات برای انعقاد قراردادهای جدید تامین مالی و سرمایه‌گذاری در پروژه‌های صنعت نفت کشورمان همچنان ادامه دارد و پیگیری‌های لازم جهت عملیاتی نمودن تفاهم‌نامه‌های سرمایه‌گذاری در حوزه نفت، گاز، پالایش و پتروشیمی در حال انجام است.

واردات کالاهای و تجهیزات مورد نیاز صنعت نفت و گاز کشور مطابق روال ماه‌های قبل در حال انجام است و مانع جدیدی در این خصوص گزارش نشده است.

۲. حوزه حمل و نقل

در سه ماه گذشته روند نهایی شدن و اجرای بسیاری از توافقات و تفاهم‌هایی که طی هجده ماهه نخست اجرای برجام قطعی شده بود، ادامه داشت. در این مدت دو فروند دیگر از هواپیماهای خریداری شده از شرکت (ATR ۶۰۰-ATR۷۲) تحویل هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران شد. طی سه ماه گذشته، مذاکرات برخی از شرکت‌های هوایی کشورمان برای انعقاد قرارداد خرید هواپیمای مسافربری جدید از شرکت‌های معتبر بین‌المللی ادامه یافت و پیشرفت‌های قابل توجهی در این خصوص حاصل شده است.

تحولات مثبت در حوزه شرکت ملی نفتکش طی سه‌ماهه اخیر همچنان ادامه یافته است. بنا بر اعلام شرکت ملی نفتکش، از مهمترین تحولات در این حوزه، تجدید عضویت این شرکت در انجمن دریایی بین‌المللی شرکت‌های نفتی یا OCIMF بوده است که می‌تواند تاثیر مطلوبی بر بازاریابی نفتکش‌های ناوگان ایران در بازارهای اروپایی و بین‌المللی بر جای گذارد. علاوه بر آن، ارائه خدمات بیمه‌ای و بیمه اتکایی به شرکت ملی نفتکش همچنان ادامه یافته و تمامی نفتکش‌های ناوگان که نیاز عملیاتی به برخورداری از پوشش‌های کلپ‌های بیمه‌ای IGA داشتند، از این پوشش برخوردار شده‌اند و بدین واسطه، از پوشش فدراسیون بین‌المللی مالکین تانکرها در ارتباط با آلودگی ITOPF نیز برخوردار شده‌اند که از دیگر الزامات اجاره کشتی‌ها در بازارهای اروپایی و تراز اول بین‌المللی است. البته تعداد ۱۵ فروند از نفتکش‌های تحت مالکیت یا مدیریت شرکت ملی نفتکش که به دلیل نوع عملیات نیاز به پوشش IGA ندارند، همچنان از پوشش کلپ ایرانی Kish P&I برخوردارند.

در حوزه شرکت ملی نفتکش، برخلاف دوره تحریم، امکان تامین، خرید، انتقال یا صادرات تجهیزات و فناوری دریانوردی برای ساخت، تعمیر، بازسازی و نگهداری نفتکش فراهم شده است که علاوه بر صرفه‌جویی قابل توجه در هزینه‌ها، امکان تامین مستقیم تجهیزات مورد نیاز از شرکت‌های معتبر بین‌المللی فراهم و مشکل خرید کالاهای تقلبی مرتفع شده است. در دوره تحریم، ساخت کشتی یا تعمیر نفتکش‌های ایرانی در اغلب کشورها امکان‌پذیر نبود، که این مشکل اکنون رفع شده است. مذاکراتی با برخی کشورها برای ساخت کشتی و انتقال

دانش‌آزمایش‌های فنی زیربط انجام شده است و حتی برخی کشورهای آمادگی خود را برای فاینانس این قبیل پروژه‌ها اعلام نموده‌اند.

۳. حوزه بانکی، مالی و بیمه

پس از اجرای برجام، تحولات و گشایش‌های قابل ملاحظه‌ای در حوزه مالی و بانکی رخ داده که موجب خروج نظام بانکی و مالی از مرحله بحرانی و بن‌بست دوران تحریم شده است. برخلاف حوزه‌های انرژی و حمل و نقل، برخی مشکلات و محدودیت‌ها در حوزه بانکی و مالی که عمدتاً مرتبط با برجام نیستند، مانع از عادی شدن کامل شرایط در این حوزه شده‌اند که در گزارش‌ها سه ماهه ششم به صورت مشروح به آن پرداخته شد.

براساس آخرین اطلاعات دریافتی از بانک مرکزی، از زمان اجرایی شدن برجام تا تاریخ ۱۳۹۶/۶/۲۳ شبکه بانکی کشور ۷۹۷ رابطه کارگزاری با ۲۷۳ بانک جهان ایجاد نموده است. طی این مدت بیش از ۱۴۵ هزار فقره گشایش اعتبارات اسنادی و ارائه خدمات تجاری در قالب ۲۷ هزار فقره گشایش اعتبار اسنادی به ارزش بیش از ۲۸ میلیارد دلار، ۲۹۶۴ فقره ثبت سفارش برات اسنادی به ارزش ۵/۶۷ میلیارد دلار و بیش از ۱۱۵ هزار فقره حواله ارزی به ارزش ۲۳/۵ میلیارد دلار صادر شده است که مجموع ارزش دلاری خدمات تجاری مذکور بیش از ۵۷ میلیارد دلار بوده است.

بر اساس اعلام بانک مرکزی، طی سه ماه اخیر قراردادهای تامین مالی زیر امضاء شده است:

در تاریخ ۱۳۹۶/۵/۲ قرارداد تامین مالی پروژه برقی کردن قطار تهران- مشهد بین بانک صنعت و معدن و اگزیم بانک چین و تحت نظارت بانک مرکزی امضاء شد؛

در تاریخ ۱۳۹۶/۶/۲، قرارداد فاینانس با اگزیم بانک کره جنوبی به ارزش ۸ میلیارد دلار امضاء شد؛

در تاریخ ۱۳۹۶/۶/۲۰، قرارداد تامین مالی میان مدت با OBER بانک اتریش به مبلغ یک میلیارد یورو امضاء شد؛

در تاریخ ۱۳۹۶/۶/۲۰، قرارداد تامین مالی با بانک DANSKE دانمارک به ارزش ۵۰۰ میلیون یورو به امضاء رسید؛

در تاریخ ۱۳۹۶/۶/۲۴، یادداشت تفاهمی معادل ۱۵ میلیارد یورو بین بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و بانک توسعه چین با موضوع ارائه تسهیلات تامین مالی پروژه‌های عمرانی و تولیدی امضاء شد.

علاوه بر موارد فوق، طی سه ماهه اخیر مقدمات امضای قرارداد تامین مالی معادل ۱۰ میلیارد دلار با ژاپن، و ۱۰ میلیارد دلار با کنسرسیوم بانک‌های چینی با نمایندگی سیتیک ترانس فراهم شده است. همچنین پیش‌بینی‌های قرارداد عمومی تامین مالی با اگزیم بانک هندوستان به مبلغ ۴۵۰ میلیون یورو و تامین مالی با اخذ تسهیلات دولتی روسیه به مبلغ ۲/۲ میلیارد یورو تحقق یافته و در مرحله ورود به قراردادهای فرعی قرار دارد.

طی سه ماهه اخیر حساب بانک چندین بانک معتبر بین‌المللی افتتاح و امکان انتقال منابع ارزی بانک مرکزی از طریق این بانک‌ها افزایش یافته است. همچنین طی این مدت روابط بانکی با تعدادی از بانک‌های فعال در برخی از کشورهای که روابط بانکی با آنها برای بیش از یک دهه قطع شده بود، برقرار شد که از جمله می‌توان به برقراری روابط بانکی با یکی از بانک‌های معتبر برزیل و برقراری ارتباط سوئیفتی و آغاز نقل و انتقالات مالی به یورو از طریق بانک مذکور اشاره نمود، که بدلیل شرایط خاص کشورهای آمریکای لاتین و اجتناب شدید بانک‌های کشورهای این منطقه از انجام مبادلات غیردلاری، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

در حوزه بیمه، بنا به اعلام بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بسیاری از کارگزاران و بیمه‌گران اتکایی از کشورهای انگلستان، فرانسه، آلمان، سوئیس و یونان و تعداد دیگری از آنان از کشورهای شرق آسیا، در حال مذاکره با شرکت‌های بیمه‌ای ایران برای همکاری هستند. واگذاری قراردادهای بیمه اتکایی به شرکت‌های اروپایی شروع شده و طی یک ماه گذشته تعدادی از شرکت‌های اتکایی از کشورهای آلمان، فرانسه، سوئیس، اسلونی و صربستان برای انعقاد قرارداد اتکایی مازاد خسارت آتش‌سوزی با تعدادی از شرکت‌های بیمه‌ای ایران، اعلام آمادگی نموده‌اند. علاوه بر آن، بخشی از ریسک‌های نفت و انرژی، هواپیما و قراردادهای اتکایی توسط برخی از بیمه‌گران اتکایی اروپایی (از جمله سندیکای لویدز لندن) پذیرفته شده است. همچنین برخی از شرکت‌های بیمه‌ای ایران در سال ۱۳۹۶ با تعدادی از بیمه‌گران اتکایی تراز اول جهان قراردادهای اتکایی زندگی/غیرزندگی منعقد نموده‌اند.

در سال بیمه‌ای ۱۳۹۶/۱۸ تعداد ۱۸ فروند دیگر از شناورهای کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران و

شرکت ZWNJ؛ های تابعه، از پوشش ارائه شده توسط بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران و اعضاء کنسرسیوم خارج و موفق به اخذ این پوشش ZWNJ؛ ها از کلپ ZWNJ؛ های بین ZWNJ؛ المللی IG شدند. علاوه بر آن، بیمه متقابل کیش که یک کلپ پی-اند-آی ایرانی است و در دوره تحریم تشکیل شده بود، موفق به اخذ مجوزهای لازم برای تردد شناورها با بیمه این کلپ ایرانی به بنادر اروپایی شده است. این در حالی است که در دوره تحریم، تردد کشتی ZWNJ؛ ها با بیمه پی-اند-آی این کلپ، حتی به بنادر کشورهایمانند هند، با مشکلات عدیده مواجه بود.

۴. حوزه صنعت

به گزارش سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، تحولات چندماهه اخیر در این حوزه به شرح زیر می ZWNJ؛ باشد:

تاسیس شرکت مشترک با یکی از شرکت ZWNJ؛ های معتبر روسی (با نسبت سهام ۸۰ درصد طرف خارجی) به منظور همکاری در حوزه طراحی، تحقیق و توسعه، ساخت، مونتاژ، تولید، انتقال تکنولوژی و تامین انواع واگن ZWNJ؛ های مختلف مترو و زیر مجموعه ZWNJ؛ های مرتبط و قطعات آن در ایران؛ امضای توافقنامه سهامداری با یک شرکت عمده فرانسوی به منظور همکاری برای تولید انواع واگن، لکوموتیو، قطعات و مشاوره با رویکرد انتقال تکنولوژی، افزایش ساخت داخل و تامین منابع مالی؛ امضای توافقنامه سهامداری با یک شرکت معتبر بلژیکی با هدف سرمایه ZWNJ؛ گذاری برای تولید گیرکس اتوماتیک در ایران؛ امضای توافقنامه سهامداری با شرکت رنوی فرانسه با هدف سرمایه ZWNJ؛ گذاری مشترک در تولید خودرو.

علاوه بر موارد فوق ZWNJ؛ الذکر، در زمینه تولید توربین گاز کلاس F، سرمایه ZWNJ؛ گذاری مشترک در پتروشیمی، همکاری در زمینه پروژه ZWNJ؛ های بازیافت گاز مشعل در حوزه پارس جنوبی، همکاری در زمینه تولید و تامین لوله ZWNJ؛ های مورد نیاز در چاههای نفت و گاز، سرمایه ZWNJ؛ گذاری برای تولید بالگرد غیرنظامی، همکاری برای ساخت و تعمیر کشتی ZWNJ؛ های پهن ZWNJ؛ پیکر، همکاری برای تولید خودروی برقی در ایران و ...، مذاکرات خوبی با شرکت های معتبر جهانی انجام شده که بعضاً منتهی به امضای یادداشت تفاهم و قرارداد شده است.

۵. حوزه سلامت و بهداشت

بنا بر اعلام وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، برخی از تحولات مهم این حوزه طی چند ماه اخیر به شرح زیر می ZWNJ؛ باشد:

افزایش درآمدها و عواید اقتصادی و کاهش هزینه ZWNJ؛ ها؛ در دوره تحریم، شاهد کاهش صادرات دارو از کشور و عدم امکان وصول مطالبات و مشکلاتی در بخش بیمه کالاهای وارداتی و حمل و نقل کالاها در حوزه shy؛ سلامت و بهداشت بوده shy؛ ایم، اما طی ماههای اخیر شاهد افزایش صادرات تجهیزات پزشکی، دارو و نیز انتقال فناوری به خارج، تعیین تکلیف طلب ۳۷ میلیون دلاری از کوبا، سرمایه ZWNJ؛ گذاری بنیاد مریو فرانسه در زاهدان به ارزش ۴۸۰ هزار یورو و ارائه مشاوره در ساخت و تجهیز آزمایشگاه در کرج، کاهش هزینه shy؛ خرید اقلام اساسی سازمان انتقال خون ایران از جمله کیت shy؛ های غربال shy؛ گری و کیسه shy؛ های خون، و کاهش ۳۵۰ میلیون دلاری قیمت داروهای وارداتی با حذف واسطه shy؛ ها، بوده ZWNJ؛ ایم.

جذب همکاری ZWNJ؛ های بین shy؛ المللی و سرمایه shy؛ گذاری خارجی در بخش دارو و تجهیزات؛ در این خصوص می ZWNJ؛ توان به پیشرفت ۱۰ درصدی سرمایه shy؛ گذاری مستقیم شرکت نوونوردیسک (برای یک بازه زمانی ۱۰ ساله به ارزش ۷۰ میلیون دلار)، سرمایه shy؛ گذاری ۱۳۰ میلیون یورویی شرکت آسترازنکا، سرمایه ZWNJ؛ گذاری ۵۰ درصدی شرکت فرانسوی در زمینه تولید کیسه shy؛ های خون در طرح هزار میلیارد ریالی، همکاری و انتقال تکنولوژی تولید فیلتر صافی دیالیز از شرکت ایتالیایی، انتقال تکنولوژی برای تولید آنتی سرم shy؛ های خونی از شرکت انگلیسی، تحقق ۶۰ درصدی از طرح انتقال تکنولوژی شرکت کره ZWNJ؛ جنوبی برای تولید دستگاه تست قند خون به ارزش تقریبی ۱۸۶ هزار دلار، همکاری و سرمایه shy؛ گذاری شرکت تایوانی برای تولید ملزومات مصرفی تخصصی بیهوشی، پیشرفت ۱۵ درصدی در طرح سرمایه shy؛ گذاری ۲۰ میلیون دلاری جهت انتقال تکنولوژی CT Scan توسط شرکت چینی، اشاره نمود.

۶. کانال خرید برجام برای اقلام دو منظوره

روند فعالیت کانال خرید برجام در ارتباط با صادرات اقلام دارای کاربری دوگانه به ایران و خدمات مربوطه (که تا قبل از

اجرای شدن برجام، ارائه آنها به ایران به خاطر قطعنامه‌ها و شورای امنیت و تحریم‌ها؛ اتحادیه اروپایی و سایر کشورها مطلقاً ممنوع بود) به شکلی مستمر ادامه داشته است. از تاریخ گزارش قبلی تا زمان تدوین این گزارش، یک درخواست به تصویب رسیده، یک درخواست از طرف دولت صادر کننده بازپس گرفته شده، و پنج درخواست (از جمله دو درخواست از سوی یک دولت صنعتی که طرف برجام نبوده است) شامل اقلام و کالاهای دو منظوره هسته‌ها؛ ای/غیرهسته‌ها؛ ای با فناوری پیشرفته برای استفاده در صنایع مختلف از جمله بخش‌ها؛ های مختلف صنعت خودروسازی، صنایع بسته‌ها؛ بندی، شیشه‌ها؛ سازی و تولید جعبه دنده‌ها؛ های صنعتی، در حال حاضر در کارگروه فوق در دست رسیدگی است.

با تثبیت فرایندهای کانال خرید و افزایش تدریجی آگاهی نسبت به کانال خرید در میان سایر دولت‌ها، وصول درخواست‌ها؛ ها به کانال خرید از سوی دولت‌ها؛ های غیر از دولت‌ها؛ های عضو برجام برای صادرات کالاها و خدمات فنی با کاربری دوگانه به ایران در حال افزایش است که این امر نشانه خوبی در جهت تنوع بخشی به شرکای تجاری کشور در این حوزه و گسترش مبادلات تجاری و صنعتی کشورمان با آنها محسوب می‌شود.

۷. ارسال دو نامه وزیر امور خارجه به نماینده عالی اتحادیه اروپا

در تاریخ ۲۷ شهریور ۱۳۹۶، وزیر امور خارجه با ارسال نهمین نامه‌ها؛ خود برای خانم موگرینی نماینده عالی اتحادیه اروپا و هماهنگ‌ها؛ کننده کمیسیون مشترک برجام، با اشاره به تداوم و تکرار نقض برجام از سوی دولت آمریکا و عدم اجرای تعهدات این کشور، به فضا سازی‌ها؛ های منفی آمریکا علیه برجام و طرح ادعای کذب "عدم پایبندی" جمهوری اسلامی ایران به برجام، که در تعارض کامل با هشت گزارش پیاپی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در خصوص پایبندی کامل ایران به تعهدات برجامی است، پرداخته و تأثیرات مخرب تداوم چنین سیاستی را بر اعتبار کلی آژانس به عنوان تنها نهاد صالح برای راستی‌آزمایی پایبندی ایران و اثرات بعدی آن بر حوزه عدم اشاعه، متذکر گردید. وزیر خارجه در ادامه نامه خود با اشاره به سوء‌ها؛ نیت محض دولت و کنگره آمریکا در زمینه اجرای برجام، تأکید نموده است که هرچند جمهوری اسلامی ایران ترجیح می‌دهد حیات برجام و اجرای دقیق آن ادامه یابد و حسن‌ها؛ نیت خود را در این راه نشان داده است، ولیکن صبر دولت ایران در قبال نقض‌ها؛ های مکرر و مداوم برجام توسط آمریکا پایان‌ناپذیر نیست و گزینه‌ها؛ های پیش روی جمهوری اسلامی ایران در این خصوص نیز محدود نخواهد بود.

در تاریخ ۲۴ مهر ۱۳۹۶، یعنی دو روز قبل از ارائه این گزارش، وزیر خارجه در آخرین نامه خود به نماینده عالی اتحادیه اروپا و هماهنگ‌ها؛ کننده کمیسیون مشترک برجام، با اشاره به سوء‌ها؛ استفاده رئیس جمهور آمریکا از تریبون مجمع عمومی سازمان ملل برای حمله به برجام، نسبت به اتهامات واهی مطرح شده در سخنرانی آقای ترامپ در ۲۱ مهر ۱۳۹۶ مبنی بر عدم پایبندی جمهوری اسلامی ایران به تعهدات خود وفق برجام، اعتراض و آن را در تعارض آشکار با گزارش‌های متعدد و متوالی آژانس در تأیید پایبندی ایران به برجام قلمداد نمود. ایشان در این نامه تأکید نمود که این دست اقدامات که در پوشش "قوانین داخلی آمریکا" صورت می‌گیرد، نه تنها اعتبار آژانس را خدشه‌ها؛ دار می‌سازد، بلکه صراحتاً مغایر با برخی از بندهای برجام است و دولت آمریکا نمی‌تواند از مسئولیت اقدامات خود تحت این عنوان که وفق قوانین داخلی آمریکا انجام شده است، شانه خالی کند. وزیر خارجه با اشاره به بندهای مختلف برجام تأکید نمود که سخنرانی مورخ ۲۱ مهر ۱۳۹۶ رئیس جمهور آمریکا مغایر متن، روح و هدف برجام است و جمهوری اسلامی ایران با رصد دقیق شرایط حساس کنونی، اقدام مناسب را برای صیانت از حقوق خود وفق برجام انجام خواهد داد.

۸. هشتمین نشست کمیسیون مشترک برجام

هشتمین نشست کمیسیون مشترک برجام، در سطح معاونان و مدیران کل سیاسی، در تاریخ ۳۰ تیر ۱۳۹۶ با حضور نمایندگان جمهوری اسلامی ایران و کشورهای عضو گروه ۵+۱ در شهر وین برگزار و دو محور اصلی بررسی روند رفع تحریم‌ها؛ ها و مسائل مرتبط با تحولات هسته‌ها؛ ای در دستور کار قرار گرفت.

جلسه کمیسیون مشترک برجام، متأثر از رایزنی‌ها؛ های گسترده قبلی جمهوری اسلامی ایران با اتحادیه اروپایی، چین و روسیه در مورد بدعهدی‌ها؛ های آمریکا، به نحو مشهودی با محوریت ضرورت پایبندی آمریکا به تعهداتش برگزار شد. در این جلسه، اعتراض شدید جمهوری اسلامی ایران به تداوم اقدامات یکجانبه آمریکا و رویکرد غیرمسئولانه این کشور در قبال برجام مطرح و عدم حسن‌ها؛ نیت آمریکا در ایفای تعهداتش به صورت مستند و با ارجاع به بندهای مربوطه در برجام، تشریح شد. هیات نمایندگی آمریکا در پاسخ، ضمن تأکید بر اینکه آمریکا تاکنون عملی برخلاف

تعهداتش انجام نداده است عنوان نمود آمریکا خود را کماکان متعهد به برجام می‌شود؛ و "بازبینی سیاست‌ها" در قبال ایران نیز امری طبیعی برای هر دولت جدید است. نماینده آمریکا همچنین به استناد برخی شاخص‌های کلان اقتصادی و تجاری، سعی کرد ادعای جمهوری اسلامی ایران مبنی بر عدم بهره‌مندی ایران از منافع برجام را به چالش بکشد. روسیه و چین در موضع انتقادی نسبت به ادامه رویکرد غیرسازنده آمریکا نسبت به برجام، قراردادن افراد جدید در فهرست‌های تحریمی این کشور را مغایر با اصل حسن‌نیت دانستند. کشورهای اروپایی نیز بر ضرورت پایبندی همگان به تعهدات خود و ضرورت بهره‌مندی ایران از منافع برجام تاکید کردند.

در این نشست، همچنین مباحث مرتبط با موضوعات و تحولات فنی و هسته‌ای مورد بررسی قرار گرفت. در این چارچوب، ابتدا نماینده چین توضیحاتی درخصوص روند بازطراحی راکتور اراک ارائه کرد که پیشرفت حاصله در روند طراحی راکتور، مورد استقبال و حمایت کمیسیون قرار گرفت. همچنین موضوعات مرتبط با تولید آب‌سنگین، روند تحقیق و توسعه بر روی سانتریفیوژها، پیشرفت‌های حاصله در پروژه تولید ایزتوپ‌های پایدار در مرکز فردو و همکاری‌های صلح‌آمیز هسته‌ای با ایران بر اساس پیوست ۳ برجام، مورد بررسی قرار گرفت.

در پایان نشست مذکور، خانم هلگا اشمید هماهنگ کننده کمیسیون مشترک برجام و رئیس هشتمین نشست کمیسیون مشترک بیانیه‌ای رسمی منتشر نمود. در این بیانیه، پس از مقدمات معمول، به محورهای مهم زیر اشاره شد:

طرف‌های برجام از گزارش اخیر آژانس که موید پایبندی مستمر ایران به تعهدات هسته‌ای خود بود استقبال کردند.

در این نشست به برخی جنبه‌های هسته‌ای برجام پرداخته شد، از جمله تحولات مثبت در مورد راکتور آب سنگین اراک، روند جاری و آینده همکاری‌های صلح‌آمیز هسته‌ای و امور مرتبط با کانال خرید؛ در این نشست هماهنگ کننده برجام در خصوص حوزه رفع تحریم‌ها، بر ضرورت اجرای تمام مفاد برجام با حسن‌نیت تاکید کرد. در این جلسه گزارش‌هایی ارائه شد که نشان می‌دهد همچنان که در اخبار مربوط به معاملات کلان تجارت و سرمایه‌گذاری منعکس شده، به رغم برخی چالش‌ها، یک روند مستمر در شراکت اقتصادی با ایران وجود داشته است.

با توجه به دومین سالگرد توافق برجام، تمامی شرکت کنندگان در این نشست، بر پایبندی مستمر خویش به تعهدات برجام تاکید کرده و ضرورت حصول اطمینان از اجرای موثر و کامل برجام در یک فضای سازنده را مورد تاکید قرار دادند.

شایان ذکر است در حاشیه هشتمین نشست کمیسیون مشترک، رئیس هیات ایرانی با هم‌تایان خود در گروه ۱+۵ و اتحادیه اروپا دیدار کرد. با توجه به اینکه اغلب بدعهدی‌ها و مشکلات در مسیر اجرای برجام مربوط به طرف آمریکایی است، دیداری نیز با هیات آمریکایی صورت گرفت که در آن اعتراض ایران نسبت به عملکرد طرف مقابل بصورت مستند به هیات آمریکایی منعکس شد.

۹. نهمین نشست کمیسیون مشترک برجام

نشست معاونین وزرای خارجه ایران و ۱+۵ درخصوص برجام در تاریخ ۲۸ شهریور ۱۳۹۶ به منظور مرور برنامه‌ها و کسب آمادگی برای نشست وزرا در محل دفتر نمایندگی اتحادیه اروپا در نیویورک برگزار شد. در این نشست، جمهوری اسلامی ایران فهرستی از نقض‌های برجام از سوی آمریکا را برشمرد و با توجه به سخنان اخیر مقامات آمریکایی به ویژه اظهارات آقای ترامپ در مجمع عمومی (که صبح همان روز صورت گرفته بود)، خواهان اعلام موضع اعضای برجام گردید. همه اعضای برجام به جز آمریکا بر اهمیت تداوم برجام تاکید داشتند و نماینده آمریکا اظهار داشت که تا زمان اتمام بازبینی سیاست جدید این کشور نسبت به ایران، آمریکا به تعهدات برجامی خود پایبند است. در ادامه نشست، نمایندگان تمامی کشورها غیر از آمریکا تاکید کردند هرگونه نگرانی در مورد اجرای برجام بایستی در چارچوب کمیسیون مشترک برجام حل و فصل شود، اما مسائل خارج از برجام ربطی به برجام ندارند و در صورت لزوم باید در چارچوب‌های خود مورد بررسی قرار گیرند. ایران در پایان جلسه درخواست تشکیل جلسه گروه کاری رفع تحریم‌ها نمود که مورد موافقت قرار گرفت و مقرر شد در اولین فرصت برگزار شود.

۱۰. نشست وزرای خارجه عضو برجام

نشست وزرای خارجه عضو برجام در روز چهارشنبه ۲۹ شهریور ۱۳۹۶ به درخواست جمهوری اسلامی و موافقت

کمیسیون مشترک در حاشیه مجمع عمومی سازمان ملل متحد در نیویورک برگزار شد. با توجه به جهت‌گیری‌های منفی دولت ترامپ نسبت به برجام طی چندماه گذشته، نشست وزیران خارجه به جای ورود به مباحث فنی و متداول، تبدیل به فرصتی برای بیان مواضع سیاسی دولت‌های عضو شد که نتیجه آن انزوای کامل آمریکا به دلیل جهت‌گیری‌های واحد و یکصدای همه طرف‌های برجام مبنی بر ضرورت حراست از این سند و ایفای تعهدات از سوی همگان، و همچنین عدم ارتباط سایر مسائل مطروحه از سوی آمریکا با برجام بود.

در پایان این نشست خانم موگرینی طی یک کنفرانس خبری، با هدف ممانعت از فضا سازی منفی علیه برجام و در تضاد با مواضع آمریکا، موارد زیر را مطرح کرد:

برجام به برنامه‌های هسته‌ای ایران مربوط می‌شود و موضوعات دیگری وجود دارد که می‌تواند در قالب‌های دیگر مورد بحث قرار گیرد؛ آمریکا در حال بازنگری سیاست‌های خود در قبال ایران است و این موضوع به بحث برجام ربطی ندارد و در این قالب جای نمی‌گیرد. نکته مهم این است که برجام به خوبی کار می‌کند و نتایج مدنظر از این توافقرا محقق و کارویژه‌ی تعریف شده و مورد انتظار برای این توافق را برآورده ساخته است؛

با همه وزاری حاضر در این نشست هم‌نظر بودیم که در جهان کنونی که با منازعات، بحران‌ها و خصوصا یک تهدید هسته‌ای که منشأ آن جای دیگری از این جهان است، نمی‌توانیم اجازه دهیم توافقی را که به خوبی کار می‌کند، از بین ببریم؛

برجام یک توافق دوجانبه نیست. هفت عضو دارد و ضمیمه‌های یک قطعه‌نامه شورای امنیت سازمان ملل متحد است و همه‌ی اعضای سازمان ملل متحد ملزم به اجرای آن هستند. بنابراین به یک کشور، و حتی شش یا هفت کشور نیز تعلق ندارد، بلکه متعلق به کل جامعه‌ی بین‌المللی است؛

ما هیچ صحبتی از ایجاد تغییر در برجام نداشتیم. ایران صراحتاً در مقدمه برجام، بند سوم تأکید نموده است که تحت هیچ شرایطی به دنبال سلاح هسته‌ای نیست؛

برجام کار می‌کند و اهداف تعیین شده را محقق کرده است. این یک توافق عدم اشاعه‌ی هسته‌ای است و یک سند راهبردی در اختیار جامعه بین‌المللی محسوب و به امنیت جهانی مربوط می‌شود. برجام از یک مداخله احتمالی نظامی جلوگیری کرد. هیچ نیازی به مذاکره‌ی بخش‌هایی از این توافق نیست. این توافق تنها به بحث هسته‌ای مربوط است و تاکنون به طور کامل پاسخگوی هدف تعیین شده بوده است.

۱۱. تحقق دومین و سومین نوبت از تمدید اسقاطی‌های تحریم‌های هسته‌ای آمریکا

در تاریخ ۲۷ تیر ۱۳۹۶، وزیر خارجه دولت جدید آمریکا برای دومین بار طی شش ماه، علیرغم تمامی ادعاهای قبلی خود، پایبندی ایران به مفاد برجام را تأیید و آنرا طی نامه‌ای به کنگره این کشور اعلام نمود. متعاقب آن، رئیس جمهور آمریکا دسته دوم از اسقاطیه‌های تحریم‌های هسته‌ای کنگره آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران (مربوط به قوانین ISA, TRA, IFCA) را تمدید نمود. بر اساس برجام رئیس جمهور آمریکا متعهد است با استفاده از اختیارات خود، اجرای تحریم‌های کنگره آمریکا علیه ایران را متوقف کرده و مرتباً به این توقف استمرار بخشد.

همچنین در تاریخ ۲۳ شهریور ۱۳۹۶، رئیس جمهور آمریکا دسته سوم از اسقاطیه‌های تحریم‌های هسته‌ای کنگره آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران (مربوط به قانون NDAA) را تمدید نمود. شایان ذکر است اسقاطیه‌ی مربوط به قانون NDAA هر چهار ماه یک بار و اسقاطیه‌های مربوط به قوانین ISA, TRA و IFCA هر شش ماه یک بار می‌بایستی بر اساس تعهد دولت آمریکا در برجام و با استفاده از اختیارات رئیس جمهور این کشور، تمدید شود.

بخش سوم: آخرین تحولات در حوزه فعالیت‌های هسته‌ای

در بازه زمانی ۲۶ تیر لغایت ۲۶ مهر ۱۳۹۶، فعالیت‌های هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران در چارچوب راهبرد و برنامه‌ی درازمدت هسته‌ای کشور استمرار، و تمام ابعاد مهم و حساس برنامه هسته‌ای

در ظرفیت‌های مورد نیاز کشور در مقطع کنونی، همچنان که در گزارش‌های پیشین ذکر شد، ادامه یافته است. عمده‌ترین تحولات سه ماه گذشته به شرح زیر می باشد:

۱- تأیید پایبندی ایران به تعهدات برجام توسط آژانس بین‌المللی انرژی اتمی

در تاریخ ۹ شهریور ۱۳۹۶، آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در هشتمین گزارش خود از روز اجرای برجام، و در هفتمین گزارش فصلی خود به شورای حکام در مورد راستی‌آزمایی اجرای برجام از سوی جمهوری اسلامی ایران (GOV/۲۰۱۷/۲۵) بار دیگر تأیید نمود فعالیت‌های هسته‌ای ایران اعم از غنی‌سازی با سانتریفیوژهای نسل اول در سایت نطنز، تحقیق و توسعه سانتریفیوژهای پیشرفته و نسل جدید، تولید آب سنگین، مدرن‌سازی راکتور آب سنگین اراک، راکتور تحقیقاتی تهران، برنامه تولید رادیو ایزوتوپ‌های پایدار در فردو و سایر بخش‌ها، بر اساس برنامه‌ی درازمدت اعلام شده از سوی جمهوری اسلامی ایران و در چارچوب تعهدات ایران وفق برجام ادامه دارد. گزارش مذکور سومین گزارشی است که آژانس از زمان روی کار آمدن رئیس جمهور جدید آمریکا منتشر و همچون گزارش‌های پیشین، بر پایبندی جمهوری اسلامی ایران به برجام تأکید نموده است.

۲- پروژه مدرن‌سازی راکتور تحقیقاتی آب سنگین اراک

قرارداد مشاوره باطراحی راکتور اراک با کشور چین مطابق با برنامه زمان بندی در حال انجام است. مذاکرات اولیه جهت امضای قراردادهای تکمیلی مورد نیاز بین طرفین ادامه دارد.

۳- تولید آب سنگین

این تاسیسات پس از یک دوره کوتاه توقف به منظور تعمیرات، مجدداً با ظرفیت اسمی در حال کار و تولید محصول می باشد. مقادیری از آب سنگین تولیدی، به منظور آماده‌سازی جهت صادرات به عمان انتقال داده شد.

۴- پروژه ایزوتوپ پایدار

قرارداد پروژه تولید ایزوتوپ پایدار در فردو میان ایران و روسیه، مطابق مفاد قرارداد و برنامه زمان بندی در حال پیگیری و انجام است. بخش اول قرارداد که در روسیه در حال انجام بوده پایان یافته و برابر با تقویم این پروژه، نتایج تا پایان مهر سال جاری به ایران منتقل می شود. در نگاه کلی، روند اجرای این پروژه مهم بر اساس برنامه‌ی پیش‌بینی شده، به خوبی در حال اجرا می‌باشد.

۵- تعاملات با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی

نظارت‌های پادمانی، پروتکلی و برجامی: در ادامه اجرای داوطلبانه پروتکل الحاقی و در تعامل با آژانس، انجام دسترسی‌های تکمیلی، و تهیه و ارسال پاسخ به مکاتبات آژانس در حال انجام است. ششمین اظهاریه در خصوص صادرات تجهیزات و مواد غیرهسته‌ای مشروح در ضمیمه ۲ پروتکل الحاقی تهیه و تسلیم آژانس گردید. نشست‌های فنی و حقوقی با نمایندگان آژانس در خصوص موضوعات مرتبط با اجرای پروتکل الحاقی در مذاکرات بین نمایندگان سازمان و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در حال انجام است.

برگزاری دوره آموزشی منطقه ای آژانس برای اولین بار در جمهوری اسلامی ایران: با عنایت به گشایش‌های صورت گرفته و در هماهنگی با آژانس، در راستای همکاری‌های فنی منطقه‌ای، سازمان انرژی اتمی ایران برای اولین بار میزبان دوره آموزشی ۵ روزه با عنوان چشمه‌های پرتوای بسته بلااستفاده بوده است. در این دوره، متخصصینی از ۲۱ کشور آسیایی در تهران حضور یافتند و مدرسین ایرانی در کنار یک مدرس از آژانس، این دوره را با موفقیت برگزار نمودند.

۶- همکاری‌های بین‌المللی

به منظور تحقق ظرفیت‌های پیش‌بینی شده در ضمیمه ۲ برجام، اقدامات زیر صورت پذیرفته است:

نشست مشترک با آژانس به منظور ایجاد مرکز ایمنی هسته‌های؛ای: به منظور تاسیس مرکز ایمنی هسته‌های؛ای، نشست مشترکی توسط آژانس با هدف ایجاد هماهنگی‌های؛های لازم برای ارائه کمک فنی به ایران برگزار شد. این نشست با حضور نمایندگانی از شرکت‌های؛های پیشرو در کشورهای مختلف برگزار گردید.

همکاری و ارتباط با کشورهای مختلف: با گشایش‌های؛های صورت گرفته پس از برجام و ایجاد فضای مثبت در خصوص همکاری های صلح آمیز هسته‌های؛ای، بازدیدها، ملاقات‌های؛ها و تبادل هیأت‌های؛ در سطوح مختلف در حال گسترش می‌باشد. از جمله رایزنی و ملاقات با مقامات کشورهای اسپانیا، نروژ، فرانسه، لهستان، مجارستان و جمهوری چک و ملاقات در سطوح مختلف با مقامات اتحادیه اروپا صورت گرفته است. همچنین معاون محترم رئیس‌جمهور و رئیس سازمان انرژی اتمی در پاسخ به دعوت مقامات ایتالیا و انگلستان به این دو کشور سفر نمود. جهت تسریع در همکاری های بین المللی، هماهنگی های لازم برای اخذ مجوزهای قانونی از دولت های مربوطه به عمل آمده است.

برگزاری سمینار همکاری‌های؛های هسته‌های؛ای ایران و روسیه: در پی برگزاری موفق سمینار عالیرتبه همکاری‌های؛های ایران و اتحادیه اروپا در بروکسل، کشور روسیه نیز میزبان برگزاری کنفرانس مشابهی با حضور کلیه کشورها و آژانس در روسیه بود که مورد استقبال طرف ایرانی قرار گرفت. این سمینار به بررسی و مرور ۲۵ سال همکاری هسته‌های؛ای صلح‌آمیز ایران و روسیه پرداخته و زمینه‌های؛های همکاری آتی دو کشور به ویژه استفاده از ظرفیت های ضمیمه سه برجام را معرفی نمود. در این سمینار که با مشارکت مسئولین و متخصصین صنعت هسته‌های؛ای دو کشور طی روزهای ۲۵ و ۲۶ مهر ماه برگزار گردید، نمایندگانی از کشورهای ۱+۵ و نیز آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نیز حضور داشتند.

بیست و ششم مهر ۱۳۹۶؛

به گزارش ایسنا بر اساس قانون اقدام متناسب و متقابل جمهوری اسلامی ایران در اجرای برجام وزیر امور خارجه موظف است روند اجرای توافقنامه را هر سه ماه یکبار به کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس گزارش دهد.